

a) Egy vállalat csökkenteni kívánta fűtési költségeit. A műszaki információs szervezet által javasolt vizsgálat eredményeként 5%-os csökkentés (évi 32 ezer \$) vált lehetővé, de valamennyi felmerült javaslat végrehajtása esetén a teljes megtakarítás elérhette volna a 18%-ot.

b) Egy fémipari vállalat – tervezett bővítése kapcsán – tanácsot kért a munkagépek elhelyezéséhez. A munkafolyamatok elemzése alapján olyan javaslat született, amellyel azonos létszám mellett a termelést 50%-kal növelték.

c) Az utóbbi években a CISTI műszaki információs szolgálatának munkatársai több mint 10 ezer vállalatnak 23 ezer esetben nyújtottak információkat, 750 vállalatnak alapos elemzés révén. A pénzben kifejezhető előnyök: 500 ezer \$ nyereségnövekedés, 3,6 millió \$ eladási értéknövekedés, 300 ezer \$ költségcsökkentés, 860 ezer \$ állami adóbevétel növelés, 150 állás létesítése vagy megmentése stb.

A tapasztalatok alapján az AB Astra vállalat (Svédország) elemezte néhány információs programjának eredményességét. Az eredményesség meghatározására az új termékek értékeléséhez alkalmazott eljárásokat igyekeztek átvenni. (Az AB Astra vállalat elemzéséről szóló cikk ismertetése a TMT. 1979. 2. számában fog megjelenni).

/LJUNGBERG, S.: *Monetary value of information.*
= *Tidskrift för Dokumentation*, 34. köt. 3. sz.
1978. p. 43–44./

(Sárdy Péter)

A könyvtártudományi disszertációk tárgykör szerinti megoszlása az Egyesült Államokban

A könyvtárügyi szakirodalmat *tárgykör szerint* négy csoportra lehet osztani, így:

- könyvtári funkciók,
- a könyvtárosi hivatás,
- a könyvtárügy társadalmi szerepe, információközvetítő funkciója,
- a könyvtári szakterülettel kapcsolatos egyéb kérdések (könyvkiadás, szakirodalom stb.).

A könyvtártudományi disszertációkkal kapcsolatban végeztek vizsgálatokat arra vonatkozóan, hogy a hallgatók szakmai érdeklődése az elmúlt évtizedek alatt (1930–1975 között) milyen irányban fejlődött az amerikai (USA) egyetemeken.

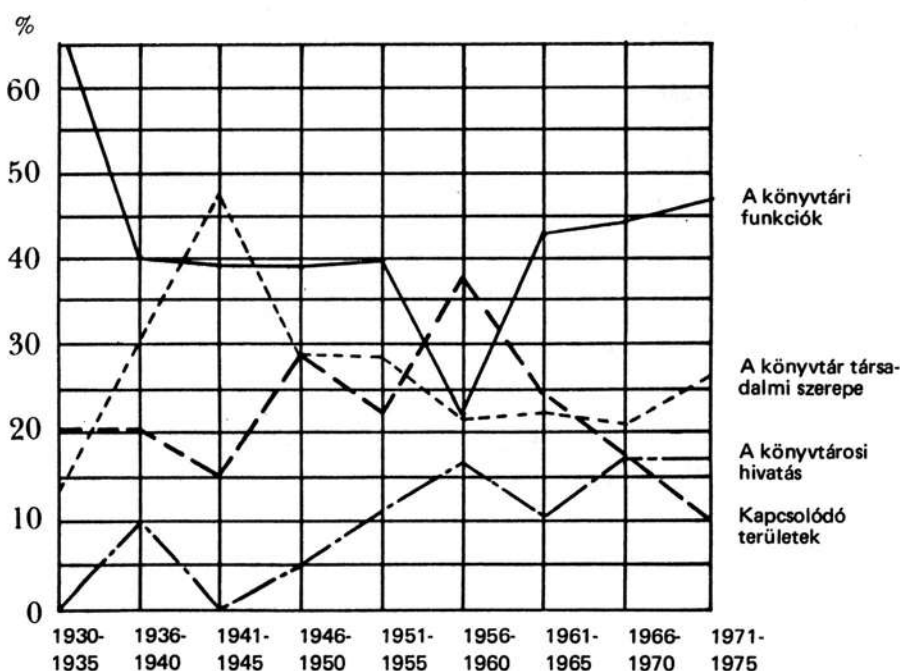
A kérdés tanulmányozásához az alábbi források szolgáltak:

a C. H. Davis által szerkesztett és a Xerox Corporation által kiadott *Doctoral Dissertations in Library Science, 1930–1975.* a disszertációk szerzői, címei, kiadási éve tekintetében;

a Schlacter és Thomson szerkesztette *Library Science Dissertations, 1925–1972.* annotációi az osztályozáshoz;

a *Dissertation Abstracts International* az előbbiben nem annotált és az 1972 után megjelent anyaggal kapcsolatban.

666 disszertáció adatait dolgozták fel. Mintegy 30–35 disszertáció (5%) esetében nehézséget okozott témánkenti osztályozásuk. A nehézségek főleg a társada-

1. ábra A disszertációk megoszlásának százalékos alakulása témakörök szerint 1930–1975.

1. táblázat

**A disszertációk száma és százalékos megoszlása témakörök szerint
1930–1975.**

Téma- körök	Könyvtári funkciók		Könyvtárosi hivatás		A könyvtár társadalmi szerepe		Kapcsolódó területek		Összesen	
Évek	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
1971–75	148	46,8	53	16,8	81	25,7	34	10,8	316	47,45
1966–70	56	44,4	21	16,7	27	21,4	22	17,5	126	18,92
1961–65	32	42,7	8	10,7	17	22,7	18	24,0	75	11,26
1956–60	15	23,4	11	17,2	14	21,9	24	37,5	64	9,61
1951–55	7	38,9	2	11,1	5	27,8	4	22,2	18	2,70
1946–50	8	38,1	1	4,8	6	28,6	6	28,6	21	3,15
1941–45	8	38,1	0	0	10	47,6	3	14,3	21	3,15
1936–40	4	10,0	1	10,0	3	30,0	2	20,0	10	1,50
1930–35	10	66,7	0	0	2	13,3	3	20,0	15	2,26
Összesen:	288	43,25	97	14,56	165	24,77	116	17,42	666	100,00

lomtudományi disszertációkkal kapcsolatban jelentkeztek. Mindez természetesen döntően nem érintette az anyagnak a bevezetésben felsorolt négy csoportba osztályozását és a doktoráló hallgatók érdeklődési körében beállt változások vizsgálatát.

A 666 disszertáció témakör szerinti százalékos megoszlását öt éves időszakokra bontva az 1. ábra és az 1. táblázat mutatja.

A könyvtárosi hivatás sokkal inkább intézményhez kötődik, mint más hivatás, amit a könyvtáros elnevezés is hűen kifejez. A könyvtár, mint intézmény és a könyvtárosi hivatás közötti szoros kapcsolat kifejezésre jut a könyvtártudományi disszertációk témakör szerinti megoszlásában is. Általános tapasztalat ugyanis, hogy a disszertációk 20–25%-a a könyvtárral, további 15%-a pedig a könyvtárosi hivatással foglalkozik. Ez az arány az utóbbi évtizedekben eléggé állandósultnak tekinthető, annak ellenére, hogy egyes periódusokban ettől számottevő eltérések is voltak.

A tanulmány a vizsgálódás középpontjába nem is ezt a két viszonylag állandósult csoportot állítja, hanem a másik két csoport alakulásának és egymáshoz való viszonyának okait kutatja. Az ebbe a két csoportba tartozó témák iránti érdeklődés ugyanis az 1950-es évek második felében előre nem látható módon eltolódott, ami magyarázatot igényel.

A könyvtári szakterülettel kapcsolatos egyéb kérdések (pl. könyvkiadás) irodalmát általában évtizedeken át elhanyagolták, mostohán kezelték a könyvtárosok. Disszertációs témaként az 1950-es évek végén érte el az

érdeklődés csúcspontját (37,5%). Azóta az érdeklődés e témakör iránt lényegesen visszaesett.

Ezzel szemben a könyvtáros információkövetítő funkciójának vizsgálata ma a legkedveltebb témakör (46,8%), sőt már évtizedek óta az, kivéve éppen az 1956–1960-as periódust (23,4%), amikor a könyvkiadással kapcsolatos témák törtek az élre.

/NEWBERRY, W. F.: Subject perspective of library science dissertations. = Journal of Education for Librarianship, 18. köt. 3. sz. 1978. p. 203–212./

(Balázs János)

Útmutató referátumok készítéséhez

A szerzőktől mind gyakrabban kérnek szakcikkeikhez rövid referátumot is. Ezek a referátumok kezdetben csak a folyóiratok elfoglalt olvasóinak jelezték a cikk tartalmát, ma azonban már fontos tényezői lehetnek az információs szolgáltatásnak. Amennyiben referátumát a szerző úgy készíti el, hogy az mind az indexelés alapjaként, mind terjesztésre közvetlenül felhasználható, ezzel igen sok költséget és fáradságot takarít meg az információs szolgáltatásoknak.

A referátumok megnőtt jelentőségére való tekintettel feltétlenül szükség van arra, hogy készítésük módjáról, szabályairól a szerzők pontos tájékoztatást kapjanak.